

Posudek na bakalářskou práci Anetty Paučinové: Mimomanželská plodnost v Česku a na Slovensku

Jednou z nejvýznamnějších demografických změn v nedávné době byl v Česku i na Slovensku historicky bezprecedentní nárůst podílu dětí narozených mimo manželství. Je otázkou jaké jsou historické kořeny této změny a zda existují rozdíly mezi Českou a Slovenskou republikou. Předkládaná bakalářská práce Anetty Paučinové řeší tuto aktuální problematiku. Snaží se postihnout historické i další kontexty manželské a mimomanželské plodnosti a na základě vlastní analýzy specifikovat rozdíly mezi výše zmíněnými zeměmi. Text v rozsahu 70 stran je rozčleněn do devíti kapitol včetně úvodu a závěru. V úvodní části autorka představuje podíly dětí narozených mimo manželství. Zmiňuje význam historických souvislostí a změnu hodnotových postojů. Charakterizuje zaměření jednotlivých kapitol a definuje cíle práce a výzkumné otázky. Bakalářská práce se v zásadě skládá ze dvou rozsahově vyvážených částí teoretické (kapitoly 2-5) a analytické (kapitoly 6-8).

Teoretická část zahrnuje nejen historický a sociologický pohled na zkoumanou problematiku, ale také popis demografických trendů na základě relevantní literatury. Autorka správně začíná vymezením pojmů manželství a rodina. Pokračuje historií formování rodin a manželství od jejich vzniku, přes křesťanskou doktrínu, období kapitalismu, včetně specifikace vlivu demografické revoluce. Podrobněji je pak charakterizována rodina 20.století a zejména kontexty manželské a mimomanželské plodnosti Česka a Slovenska po druhé světové válce. Třetí kapitola teoretické části se zabývá historickými odlišnostmi ve vývoji rodinných forem Česka a Slovenska. Je zde zmíněna Hajnalova linie, pravidla dělení majetku, ekonomické rozdíly a vliv náboženské víry. Na širší historický kontext představený ve druhé a třetí kapitole pak navazují kapitoly 4 a 5 zaměřené na demografické trendy a diferenční aspekty manželské a mimomanželské plodnosti na území Česka a Slovenska na základě publikované odborné literatury. Čtvrtá kapitola přibližuje zkoumanou problematiku do 90. let 20. století. Jsou zde představeny změny ukazatelů plodnosti a jejich časování v meziválečném období, kdy na Slovensku ještě probíhala demografická revoluce, zatímco na území českých zemí již končila. *V tabulkách 1 a 2 mohly být uvedeny pro lepší orientaci úhrnné plodnosti, i když jsou později zobrazeny na grafu 1, nebo jejich hodnoty zmínit v textu.* Důležitá je podkapitola 4.4 věnovaná specificky mimomanželské plodnosti. Originální informace se týká diferenčních aspektů plodnosti podle bydliště, a to jak z hlediska regionálního, tak podle velikosti obce a podle dosaženého vzdělání ženy. Po roce 1990 se trendy ukazatelů plodnosti výrazně proměnily, a proto byla správně zařazena na závěr teoretické části kapitola 5 věnovaná mimomanželské plodnosti po roce 1990. V této souvislosti autorka uvádí teorie vysvětlující tuto novou situaci (teorie druhého demografického přechodu, teorie znevýhodnění, apod.). Změny jsou také dokumentovány změnami ve velikosti a struktuře domácností. V tomto období výrazně narostla frekvence svobodného mateřství, které je dále specifikováno pomocí charakteristik neprovdaných matek a jejich dětí a dále i postojů k tomuto fenoménu.

Analytická část je uvedena popisem dat a metodikou konstrukce použitých ukazatelů. Autorka vycházela při analýze z měr první i druhé kategorie včetně ukazatelů časování. Postupně je zde striktně komparativně (Česko a Slovensko) studován vývoj úhrnné plodnosti a podílu dětí narozených mimo manželství od roku 1921. Dále jsou ve vybraných letech znázorněny trendy předmanželských koncepcí, měr plodnosti podle věku vdaných a nevdaných žen, průměrný věk matek a pořadí živě narozených dětí. Významná jsou porovnání diferenční plodnosti vdaných a nevdaných žen v obou zemích (region, velikost bydliště, vzdělání).

Hodnotíme-li předkládanou bakalářskou práci Anetty Paučinové jako celek lze říci, že obě části jak teoretická tak analytická jsou vyvážené a kvalitně zpracované. Cenná je snaha autorky syntetizovat poznatky ke zvolené problematice v první teoretické části na základě rozsáhlé literatury. Zde se autorka neomezila pouze na teoretické nebo historické rámce, ale také shrnula poznatky již publikované v relevantní demografické literatuře. Ve druhé analytické části pak prokázala dobrou orientaci v aplikaci metod demografické analýzy. Práce je stylisticky velmi dobře a čtivě napsaná a graficky kvalitně provedená. Práci nelze v zásadě nic vytknout, a proto ji doporučuji k obhajobě.